

Nationella prov i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare, kurs D

Uppföljning kurs D – provversion D6 & D7, 2024

Inledning

Nationella prov i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare konstrueras av en grupp vid Institutionen för ämnesdidaktik, Stockholms universitet, hädanefter kallad provgruppen. Syftet med proven är enligt förordning att stödja betygssättningen. De nationella proven kan också bidra till att stärka skolornas kvalitetsarbete genom analyser av provresultaten i relation till uppfyllda betygs- eller bedömningskriterier på skolnivå, huvudmannanivå och på nationell nivå. Det finns inget specificerat datum då de nationella proven ska genomföras eftersom sfi-undervisningen bedrivs under hela året och kurser kan påbörjas och avslutas löpande. De enskilda proven kan således vanligtvis användas under en längre tidsbegränsad period men med ett fast första och ett sista provdatum som anges i sidfoten på varje delprovs förstasida. Utbildningsanordnarna erbjuder i regel prov kontinuerligt under hela året.

I denna rapport behandlas nationella prov D6 och D7 som använts av utbildningsanordnare under 2024 från och med respektive provversions första tillåtna provdatum¹ till och med den 31 december 2024.

Inledningsvis beskrivs hur konstruktionsprocessen ser ut och provets sammansättning, därefter redogörs för hur insamlingen av resultat och lärarenkäter har gått till. Avslutningsvis redovisas och kommenteras resultat från respektive provversion och i samband med detta görs också jämförelser av resultat över tid.

Konstruktionsprocessen för provet

Det praktiska arbetet med att ta fram ett prov sträcker sig över cirka 12 månader och involverar utöver provgruppen och Skolverket även referenslärare och utprövningskolor. All konstruktion utgår från testspecifikationer som preciserar innehåll, format och tidsåtgång. Utveckling av ett prov förutsätter att uppgifter granskas och utvärderas kontinuerligt under framtagningsprocessen av personer med relevant utbildning och erfarenhet och därför är referensgrupper knutna till proven. Referensgrupperna som är knutna till de nationella proven i sfi består till största del av erfarna lärare i kommunal vuxenutbildning runtom i landet, men även aktiva forskare inom ämnet svenska som andraspråk ingår i grupperna. Referensgruppens uppgift är att i olika skeden i konstruktionsprocessen granska och utvärdera proven men också att delta i bedömning av elevexempel liksom i processen att fastställa kravgränser för delproven.

En viktig del i processen att ta fram nya provversioner är utprövning och samtliga delprov prövas ut i sin helhet enligt samma rutiner som vid genomförande av ordinarie prov. För delprov Höra och Läsa genomförs utprövningen i två omgångar. Delprov Skriva och delprov Tala genomförs löpande under provens konstruktionsprocess.

¹ Första tillåtna provdatum var 2024-03-11 för prov D6 och 2024-10-07 för prov D7. De båda provversionerna har en användningstid på skolorna på tre år fr. o. m. första tillåtna provdatum, vilket innebär t. o. m. 2027-03-11 för D6 och 2027-10-07 för D7.

Utprövningsresultaten för de receptiva delproven Höra och Läsa bearbetas statistiskt och analyser från den första utprövningen används tillsammans med kvalitativa analyser som stöd i arbetet med att utveckla och bearbeta uppgifter. Analyserna från den större utprövningen används för att fastställa den slutgiltiga sammansättningen av uppgifter som ska ingå i provversionen, vilket görs av provgruppen tillsammans med provansvarig från Skolverket. Samtidigt väljs elevtexter från utprövningen av delprov Skriva ut och ett bedörmöte hålls där lärare tillsammans med provgruppen bedömer ett antal texter. Bedömningarna från bedörmötet används för att ta fram kravgränser samt för att ta fram kommenterade exempel på elevlösningar som uppnår respektive inte uppnår kraven för delprovet. När samtliga delprov har fastställts och instruktioner för genomförande och övrig information till lärare är fastställda layouts provet. Därefter genomförs en kravgränssättning av de receptiva delproven och kravgränser fastslås för delproven Läsa respektive Höra. För delprov Tala finns kommenterade elevlösningar som uppnår kraven för delprovet i bedömningsstödet Samtal på gång.

Provets sammansättning

Provkonstruktionen utgår från kursplanen för kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (SKOLFS, 2017:19) av vilken framgår att grunden för bedömningen ska vara elevens förmåga att använda det svenska språket på ett begripligt sätt och för olika syften i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv med en given progression mellan kurserna. Det innebär att på kurs B, förväntas eleven kunna hantera ett enkelt språk i vardagliga situationer medan eleven på kurs D förväntas hantera ett mer komplext språk inom fler domäner. Kursplanen utgår från en kommunikativ, funktionell, syn på språk vilket innebär att man utgår från att all språkanvändning sker i ett visst syfte och i en viss social kontext (Ahlgren m.fl. 2016). För att kunna göra relevanta och adekvata språkliga val i förhållande till olika sociala och kommunikativa situationer behöver språkanvändaren ha kunskap om såväl det språkliga systemet som kunskap om hur systemet används. Föresatsen är att provuppgifterna ska vara så autentiska som möjligt, det vill säga att de ska vara utformade så att de liknar uppgifter som var och en kan ställas inför i sitt dagliga liv.

De nationella proven för sfi prövar färdigheterna: hörförståelse, läsförståelse, muntlig interaktion och produktion samt skriftlig produktion, uppdelade i fyra delprov. Dessa speglar de fem kunskapsområden som finns beskrivna i kursplanen.

Delprov Tala

I delprov Tala prövas muntlig interaktion och produktion vilket för kurs D avser förmågan att med viss anpassning till syfte och mottagare/samtalspartner, med ett enkelt språk och med visst flyt, tala och delta i samtal och diskussioner om bekanta ämnen som eleven kan möta i såväl informella som mer formella situationer i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. Vidare prövas förmågan att relativt självständigt berätta, beskriva, ge råd och instruktioner, framföra och efterfråga erfarenheter, intryck, tankar och information, diskutera, uttrycka och bemöta åsikter och argumentera i enkel form. Uppgifterna berör aktuella händelser, erfarenheter, intryck och åsikter som eleven kan möta i informella och mer formella situationer i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv, exempelvis utbildning, arbete, boende, familj/vänner, intressen/aktiviteter, konsumtion, trafik, kultur, miljö, ekonomi.

Delprov Tala för kurs D består av två uppgifter som prövar förmågan att relativt självständigt delta i enkla samtal om bekanta ämnen som eleven kan möta i vanliga situationer i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. En uppgift fokuserar på muntlig produktion och genomförs enskilt. Den andra uppgiften fokuserar på muntlig interaktion och genomförs tillsammans med en annan elev som samtalspartner.

Delprov Skriva

I delprov Skriva prövas skriftlig produktion, vilket för kurs D avser förmågan att för olika syften och med viss anpassning till syfte och mottagare skriva enkla texter som har visst flyt för att kommunicera i vanliga informella och mer formella situationer i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv som eleven kan ställas inför.

Delprov Skriva för kurs D består av två uppgifter varav den ena prövar elevens förmåga att skriva enkla texter med viss anpassning till syfte, mottagare och situation i informella situationer i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv medan den andra uppgiften har fokus på mer formella situationer. Den informella uppgiften har en personlig utgångspunkt utifrån elevens perspektiv medan den mer formella uppgiften visserligen har en personlig utgångspunkt men även en del som är av mer generell karaktär. Texterna eleverna ska skriva i delprovet kan vara berättande, beskrivande, redogörande och/eller argumenterande. De ämnen som eleven förväntas klara av ryms inom domänerna vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv och rör exempelvis utbildning, arbete, boende, familj/vänner, intressen/aktiviteter, konsumtion, trafik, kultur, miljö, ekonomi.

Delprov Höra

I delprov Höra för kurs D prövas elevens förmåga att förstå tydligt tal i informella och mer formella situationer i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv.

I delprovet förekommer en variation av tydliga talade texter, av informell och mer formell karaktär, om bekanta ämnen som eleven kan möta i olika situationer i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. Det kan vara uttalanden där några personer berättar om ett intresse eller beskriver en aktivitet eller händelse, samtal eller diskussioner mellan två för varandra bekanta eller obekanta personer. Det kan vidare röra sig om nyheter eller en längre monologisk talad text, ibland av skönlitterär karaktär, där någon återger en händelse eller ett händelseförlopp. Texterna kan behandla mer generella ämnen och innehålla en del mindre frekventa ord och uttryck.

För att lösa uppgifterna i delprovet ska eleven kunna uppfatta detaljerad och tydligt uttryckt information och svara på frågor om när, var och varför något sker samt vad någon gör och vem som gör något. Eleven ska också med hjälp av nyckelord och fraser som återfinns i olika delar av den talade texten kunna uppfatta ett mer övergripande innehåll. I de flesta fall framgår sambanden tydligt men ibland kan budskapet uttryckas mellan raderna. Eleven visar sin förståelse genom att till exempel svara på frågor om vad ett uttalande, en nyhet eller berättelse handlar om, vad någon ska eller vill göra, vad någon tycker och varför personen tycker så, vad personerna i ett samtal kommer överens om eller i vilket ärende en person ringer. Det kan också handla om att para ihop en nyhet med en rubrik. Dessutom krävs att eleven kan hantera konkurrerande information som förekommer i text och frågornas svarsalternativ.

I proven för kurs D är hörförståelsen samlad i en provdel, Höra. Antalet deluppgifter som ingår i delprov Höra är 24 för både prov D6 och prov D7.

Delprov Läsa

I delprov Läsa för kurs D prövas elevens förmåga att läsa och förstå enkla texter i informella och mer formella situationer i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv.

Texterna som förekommer i delprov Läsa, kurs D, är en variation av enkla och tydliga texter om bekanta ämnen, som eleven kan möta i informella och mer formella situationer i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. Texterna innehåller information och instruktioner, och kan till exempel vara annonser, program, faktatexter, tabeller och diagram. Det kan vidare röra sig om berättande, beskrivande, redogörande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar, insändare, texter i sociala medier, intervjuer och personliga uttalanden samt mejl. Texterna kan behandla mer generella ämnen och innehålla en del mindre frekventa ord och uttryck.

På kurs D har eleven utvecklat sitt läsflyt och läser med större självständighet än på kurs B och C, vilket visar sig genom att eleven kan hantera mer omfångsrika texter och klarar av att uppfatta innehållet även då obekanta ord och uttryck förekommer. Eleven läser också med bibehållen förståelse texter som har en viss abstraktionsnivå och behandlar mer generella ämnen, och som har viss komplexitet i form av exempelvis mer implicit uttryckt innehåll, fler nominaliseringar eller variation i ordförråd.

För att lösa uppgifterna i delprovet ska eleven kunna uppfatta enkel och tydligt uttryckt information, både i löpande och icke-löpande text, och visa sin förståelse genom att till exempel svara på frågor om när, var och varför något sker eller vem man ska kontakta i ett ärende, vad någon gör och vem som gör något. Eleven ska också med hjälp av nyckelord och fraser som återfinns i olika delar av texten kunna uppfatta ett mer övergripande innehåll. I de flesta fall framgår sambanden tydligt men ibland kan budskapet uttryckas mellan raderna. Eleven visar då sin förståelse genom att till exempel svara på frågor om vad och varför något händer, vad någon vill, gör eller tycker, vem som vill, gör eller tycker något och varför personen vill, gör eller tycker så. Eleven visar även sin förståelse genom att para ihop ett textstycke med en rubrik, ett ord, en person eller en fråga. Eleven ska därutöver kunna lösa uppgifter som kräver förståelse av både textuella och innehållsliga samband, exempelvis i uppgifter som går ut på att para ihop en fråga och ett svar i en intervju eller att välja rätt ord som innehållsligt och textuellt passar in i en löpande text. För att lösa uppgifterna i delprovet krävs dessutom att eleven kan hantera konkurrerande information som förekommer i text och svarsalternativ.

I proven för kurs D är läsförståelsen fördelad på två provdelar, Läsa A och Läsa B. Antalet deluppgifter som ingår i delprovet är 39 för prov D6 och 38 för prov D7.

Utprovning

Som nämnts tidigare är utprovningen av delproven en viktig del i processen med att ta fram nya provversioner och samtliga delprov provas ut i sin helhet enligt samma rutiner som vid genomförande av ordinarie prov. Utprovning av delproven som ingår i provversionerna D6 och D7 genomfördes under åren 2023–2024.

Uppgifterna i delprov Tala för båda provversionerna består av återanvända uppgifter, redan utprovade, uppgifter. Dessa prövades på nytt, på cirka 10 elever vardera, under respektive provversions utprovningsperioder under 2023–2024. Eleverna som deltog i utprovningarna kom från samtliga tre studievägar.

Uppgifterna till delprov Skriva för prov D6 består av en återanvänd samt en nykonstruerad uppgift. Den återanvända uppgiften prövades under 2020 på 70 elever och den nykonstruerade prövades på 67 elever under 2023. De två uppgifterna till delprov Skriva för D7 prövades på 67 respektive 96 elever under 2023 och 2024. För båda provversionerna prövades delprovet på elever från samtliga tre studievägar.

Utprovningen genomförs för delprov Höra tillsammans med delprov Läsa i två omgångar. För prov D6 deltog 48 elever i en första utprovning av delprov Höra och delprov Läsa i maj 2023. Efter revidering prövades uppgifterna under september och oktober samma år av ytterligare 224 elever. För prov D7 deltog 50 elever i en första utprovning av Höra och Läsa i november 2023. Ytterligare 245 elever deltog i en andra utprovning under januari och februari 2024. Utprovningarna hade geografisk spridning i landet och eleverna kom huvudsakligen från studieväg 2 och 3 (cirka 47% respektive 44% för både delprov Höra och delprov Läsa för D6; cirka 24% respektive cirka 65 % för delprov Höra och cirka 46% respektive 45% för delprov Läsa för D7). Övriga deltagare kom från studieväg 1.

Insamling

För att kunna följa upp elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven i svensk skola, för forskning och för utveckling av de nationella proven, samlas provresultat in från genomförda nationella prov. Lärare skickar in provresultat för två insamlingar. Den ena insamlingen gäller rapportering av delprovresultat och provbetyg för samtliga elever i alla skolor. Insamlingen är en del av Sveriges officiella statistik och görs av Statistikmyndigheten (SCB). Uppgifterna lämnas in till SCB från huvudmännen eller direkt från skolenheterna.

Den andra insamlingen görs för att provgruppen ska ha möjlighet att analysera och vidareutveckla proven. Anordnare ombeds därför att skicka in genomförda prov från var femte elev tillsammans med berörda elevers bakgrundsuppgifter direkt till provkonstruktören. I samband med denna insamling ombeds lärare även att fylla i en enkät där de får utvärdera det genomförda provet. I enkäterna får lärarna svara på frågor om innehåll, svårighetsgrad, tid för genomförande, i hur hög grad bedömningsprotokoll och elevexempel har fungerat som stöd vid bedömning och hur lärarna på den aktuella skolan organiserar bedömning och sambedömning.

Insamlingen av resultat och enkäter hos provkonstruktören pågår under en ettårsperiod från och med första provdatum.

Provresultat med kommentarer

Elever som har genomfört de nationella proven för kurs D i relation till utbildningsbakgrund

Kurs D finns på tre olika studievägar. Utformningen av kurserna för de olika studievägarna kan se olika ut men mål och betygskriterier är desamma. Proven för kurs D ges således till elever från samtliga tre studievägar.

Tabell 1. Andel elever som genomfört de nationella proven D12–D19; D1-D/ på riksnivå 2019–2024 i procent kategoriserat efter skolbakgrund (Skolverket 2019, 2021, 2022, 2023)

	NP14	NP15	NP16	NP18	NP19	NP1	NP2	NP3	NP4	NP5	NP6	NP7
	2019	2019	ht 2021	ht 2021	ht 2021	2022	2022	2022	2023	2023	2024	2024
0–3 år	3,1	4,7	7,7	6,5	5,2	7	7	7	7,4	4,2	6,0	8,2
4–6 år	4,6	5,1	5,7	5,9	7,5	4,6	4,8	4,1	3,7	5,1	3,8	3,5
7–9 år	11,3	12,3	15,1	15,7	13,3	9,4	10	8,4	9	9,3	16,7	8,1
10–12 år	24,1	22,7	20,1	24,1	25,6	18,7	20,5	19,6	20	19,8	16,7	16,5
13 år +	46,9	46	38,6	38,5	36,8	43	41,2	45,1	46,4	44,6	47,7	45,6
Okänd	9,9	9,2	15,2	11,7	13,5	17,3	16,5	15,5	13,5	16,9	17,7	18,0
n	4584	2752	1172	826	729	7656	5035	1741	1815	1184	1528	973

n = antal prov i urvalet från den nationella statistiken för angivet år.

Tabell 1 ovan visar andelen elever som har genomfört de nationella proven från D14 (2019) till D7 (2024), på riksnivå år 2019–2024, kategoriserat efter skolbakgrund. Tabellen visar även det totala antalet elever som har genomfört respektive provversion under angivet år eller termin. Notera att endast resultat från ett år redovisas för varje provversion samtidigt som användningstiden för en provversion som regel sträcker sig över flera år. Således redovisas endast ett urval av resultaten på riksnivå för respektive provversion.

Skolverket sammanställer och redovisar resultat för de nationella proven per kalenderår. Då de olika provversionerna har sitt första provdatum vid olika tidpunkter under året, inverkar det på antalet genomförda prov för respektive provversion i tabellen så att de provversioner som ges ut sent på året har ett lägre antal genomförda prov än de som ges ut tidigt. Exempelvis gavs D6 ut i mars 2024 medan D7 gavs ut i oktober samma år, vilket förklarar det relativt låga antalet genomförda prov för D7.²

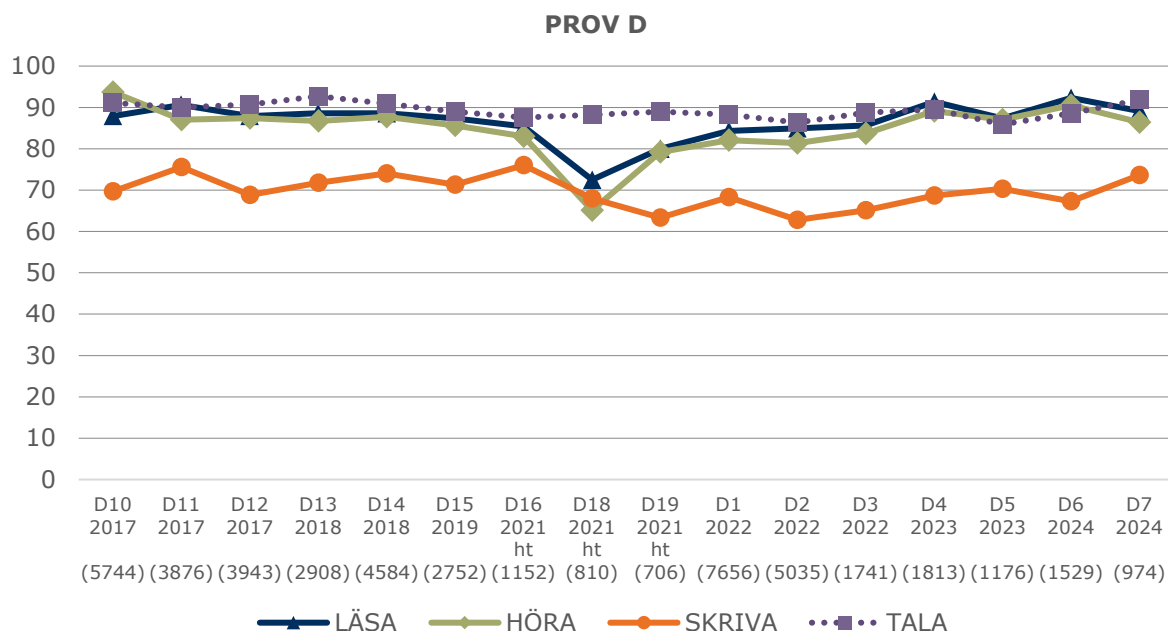
Av tabellen framgår att grupperna med 10–12 års skolbakgrund och 13 års skolbakgrund eller mer utgjort de största elevgrupperna vid genomförandet av samtliga prov för kurs D. Värt att notera är också att andelen med okänd studiebakgrund ökar från prov D16 och framåt.

² Notera att, då proven på grund av Covid 19-pandemin delvis var inställda under 2020 och 2021, finns det endast data för NP 16 och NP 18 från höstterminen 2021. Av samma skäl finns endast underlag för provversion 19 från höstterminen 2021. Antalet genomförda prov som redovisas för de versionerna är därför avsevärt lägre än för tidigare provversioner.

Resultat på nationell nivå

I detta avsnitt redovisas delprovsresultat för provversionerna D10 (2017) till D7 (2024) i SCB:s insamling av genomförda prov på nationell nivå.

Diagram 1 – Andel elever som uppnått kraven per delprov, inom parentes antal prov i urvalet från den nationella statistiken för angivet år.

Diagrammet ovan visar andel elever på riksnivå som uppnått kraven för respektive delprov, provversion och år, från 2017 till 2024. På grund av Covid 19-pandemin och de restriktioner som då gällde i samhället utgick prov D17. Provversionerna D16, D18 och D19 fanns på grund av Covid 19-pandemin endast tillgängliga från hösten 2021 och urvalet är därför begränsat och avsevärt mindre än för tidigare provversioner. Även för D5 och D7 har relativt få prov genomförts under provversionens uppföljningsperiod. Resultaten för D16, D18, D19, D5 och D7 bör därför tolkas med försiktighet.

Av diagrammet framgår att Tala är det delprov med högst andel elever som uppnått kraven för delprovet. Resultaten har varit relativt stabila över tid och andelen elever som uppnår kraven ligger mellan drygt 85 och dryga 90 procent. Detta gäller även för provversionerna D6 och D7, för vilka andelen elever som uppnår kraven för delprovet ligger omkring 90 procent.

Skriva är det delprov som jämfört med de andra delproven har haft det lägsta resultatet. Fram till prov D16 varierar resultaten, med en variation kring 70–80 procent elever som uppnår kraven för delprovet. Därefter sjunker resultaten något. Andelen elever som når kraven för delprovet pendlar mellan 60 och 70 procent fram till och med prov D6, och med en svagt stigande trend från D6 och framåt. För provversion D7 ligger sedan andelen elever som uppnår kraven för delprovet åter över 70 procent.

Med undantag för prov D18, har resultaten för delprov Läsa respektive delprov Höra legat relativt stabilt över tid. Från prov D10 (2017) fram till prov D16 (2021) uppnår mellan cirka 80 och 90 procent av eleverna kraven för delproven. Resultaten viker sedan

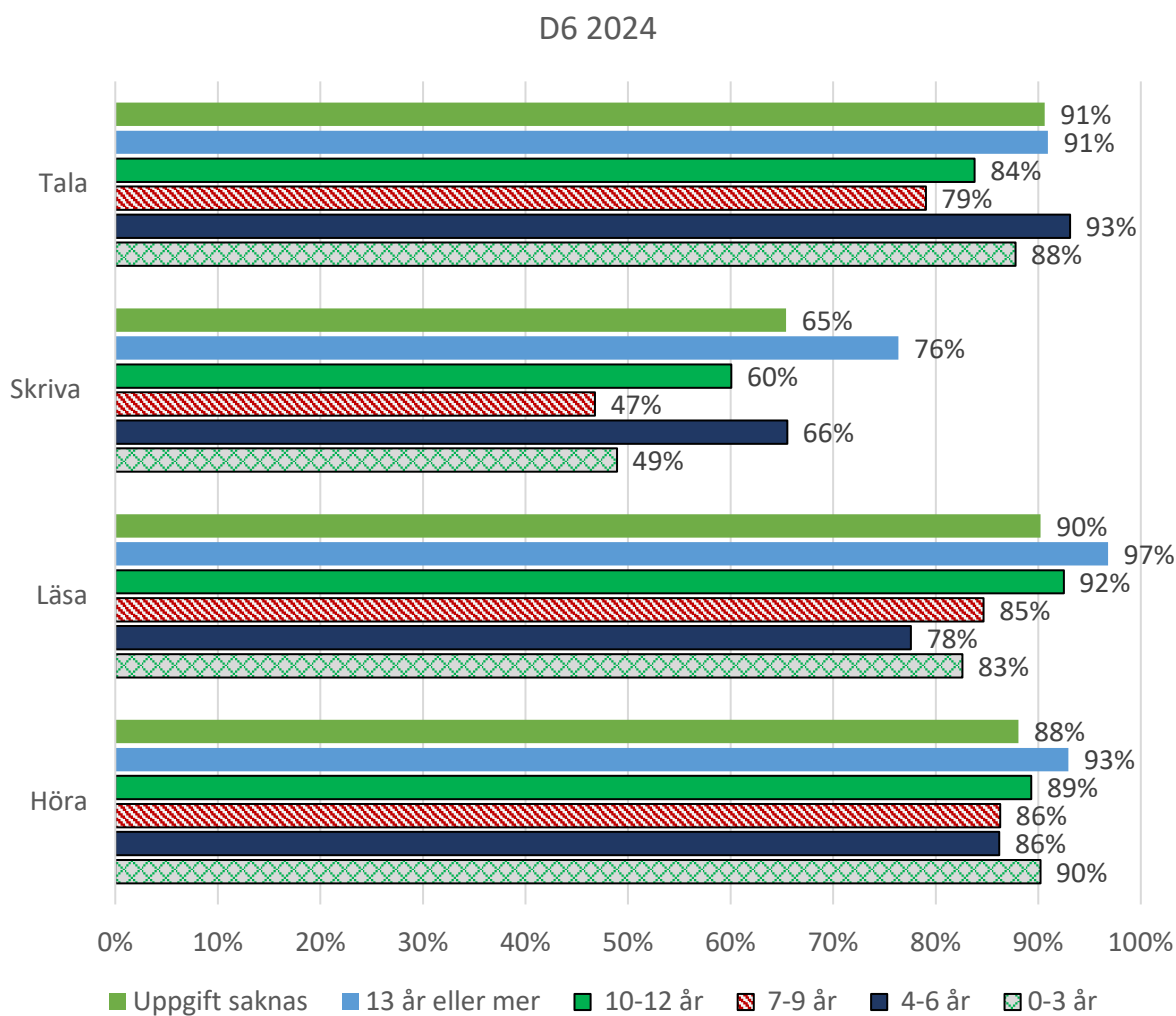
nedåt till knappa 70 procent i D18 (2021). För prov D19 (2021), vänder sedan resultaten uppåt igen. Här ligger andelen elever som uppnår kraven för delproven på cirka 80 procent, både för delprov Läsa och för delprov Höra. För provversionerna D1, D2 och D3 ökar andelen elever som uppnår kraven delproven till mellan 80 och 85 procent för delprov Läsa och till drygt 80 procent för delprov Höra. Därefter stiger resultaten ytterligare och varierar mellan cirka 85 och 90 procent från D4 (2023) fram till prov D7 (2024). För D6 (2024) ligger andelen elever som uppnår kraven runt 90 procent, för både delprov Läsa och för delprov Höra. Resultatet för delproven i D7 (2024) sjunker sedan något, till lite knappt 90, men ligger i linje med resultaten för delproven i de närmast föregående provversionerna.

Sammanfattningsvis är delprov Tala det delprov som haft det mest stabila resultatet över tid. Resultaten för delprov Skriva, som från och med D18 (2021) pendlat mellan 60 och 70 procent, ligger i D7 åter över 70 procent, vilket är i linje med de högre resultaten innan provversion D18. Vidare överensstämmer resultaten för delprov Läsa och delprov Höra för D6 respektive D7 i stort med resultaten för de närmast föregående provversionerna, och ligger även i linje med resultaten över tid.

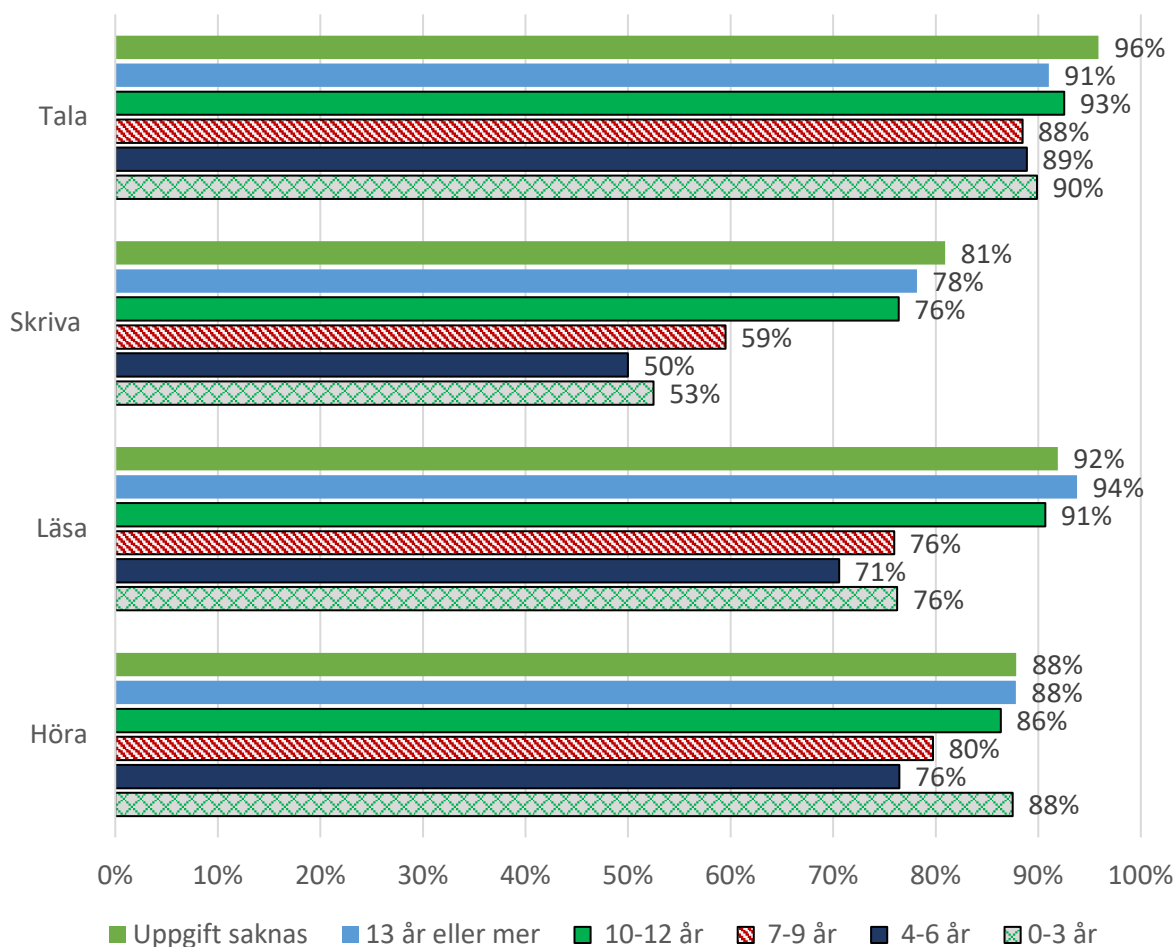
Resultat på nationell nivå utifrån utbildningsbakgrund

I diagrammen nedan redovisas andelen elever per delprov som når kraven för respektive delprov för provversionerna D6 och D7 under insamlingsperioden 2024, uppdelat på elevernas utbildningsbakgrund.

Diagram 2-9. Andel elever som uppnått kraven per delprov på nationell nivå per delprov, kategoriserat efter skolbakgrund.

D7 2024

Tidigare uppföljningsrapporter har visat ett samband mellan längre utbildningsbakgrund och högre resultat. Det gäller framförallt delprov Läsa och delprov Skriva. Detta samband brukar även finnas för delprov Höra, men där brukar skillnaderna vara mindre framträdande. För delprov Tala brukar skillnaderna i resultat mellan utbildningsgrupper vara mycket små.

Sambandet mellan elevernas utbildningsbakgrund och resultat på de olika delproven i D6 och D7 liknar i stort de resultat som har uppmärksammats även i andra storskaliga språktest, se exempelvis en nyligen publicerad rapport från ALTE (Carlsen m.fl., 2023).

Diagrammen ovan visar även ett liknande mönster för tidigare provversioner. Dock avviker mönstret något för delprov Läsa i D6 och D7, där det är något mindre skillnader i resultat mellan elevgrupperna med 0–9 års utbildningsbakgrund och de med högre utbildningsbakgrund, jämfört med resultaten för flertalet tidigare provversioner.

Provgruppens insamling av prov och enkätresultat med kommentarer

Som nämnts ovan samlar provgruppen in ett urval genomförda prov för att kunna utvärdera och utveckla proven. Insamlingen gör det möjligt för provgruppen att följa upp resultat på uppgiftsnivå och på så sätt kunna analysera avvikelser eller trendbrott för proven. Dessutom ombeds lärare att svara på en lärarenkät till varje provversion.

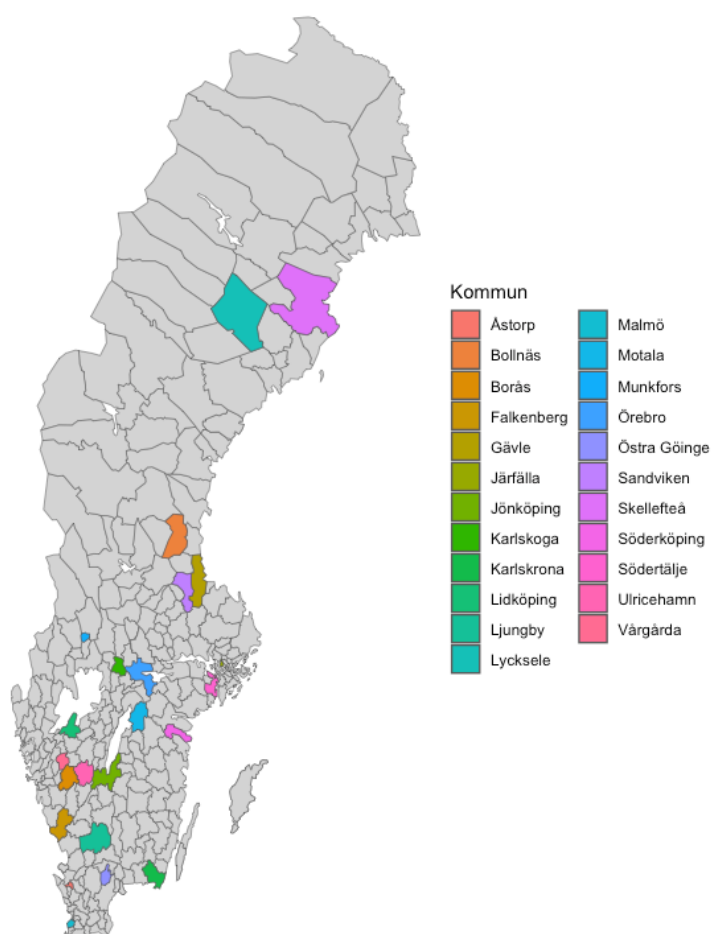
Inskickade prov

Antalet inskickade prov till konstruktören under insamlingsperioden är 84 för prov D6 och 114 för D7. Provgruppen använder det inskickade materialet för fortsatt analys av uppgifter och elevprestationer i det löpande arbetet med utveckling av proven. Då antalet inskickade prov tenderar att vara lågt i förhållande till antalet genomförda prov under insamlingsperioden, redovisas inte någon analys på uppgiftsnivå i den här rapporten.

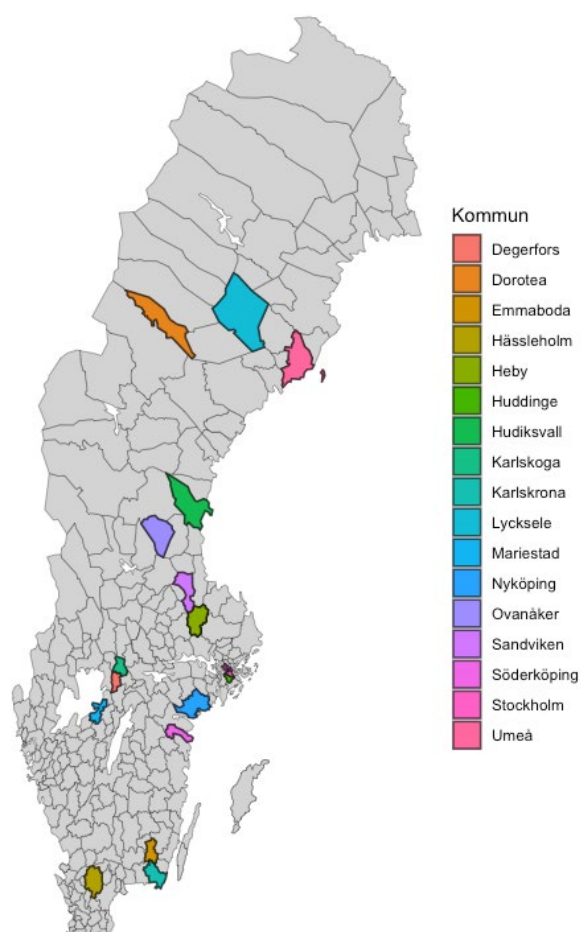
Enkätresultat med kommentarer

Provgruppen vill rikta ett stort tack till de lärare som svarat på enkäten till proven. 29 svar på enkäten har inkommit för prov D6 från 23 olika kommuner. För prov D7 har 20 svar inkommit från 19 olika kommuner. I figur 1–2 nedan framgår vilka kommuner som skickat in svar på lärarenkäten till konstruktören.

Figur 1. Kommuner som skickat in svar på lärarenkäten för provversionerna D6, 2024.

Figur 2. Kommuner som skickat in svar på lärarenkäten för provversionerna D7, 2024.

I enkäten som hör till proven har lärarna bland annat fått svara på frågor om innehållet i delproven, frågor om i vilken utsträckning man har haft hjälp av bedömningsanvisningar och elevexempel till de produktiva delproven Tala och Skriva, om proven som helhet är ett stöd för betygssättning på kursen, samt frågor om hur väl elevernas resultat på delproven överensstämmer med lärarens bedömning av elevernas övriga prestationer på kursen. Lärarna har även möjlighet att lämna kommentarer på provversionerna när de svarar på enkäten. En del av resultaten presenteras nedan, men observera att det låga antalet svar och kommentarer i enkäterna gör att det är svårt att dra några säkra slutsatser och urskilja mer generella tendenser.³

³ Resultatet redovisas på enhetsnivå under förutsättning att minst fem svar lämnas. Vid färre än fem svar finns risk att röja enskilda personers identitet. De öppna kommentarerna i enkäterna är frivilliga. De flesta lärare väljer dock att endast kryssa i de fasta svarsalternativen i enkäten.

Provet som helhet och stöd för betygssättning

De lärare som svarat på enkäten har haft stöd av provet vid betygssättning. I enkäten fick man ta ställning till påståendet "Provet som helhet är ett stöd för betygssättningen på kursen" och välja bland svaren "instämmer helt", "till stor del", "till viss del", "inte alls" och "kan ej svara". En majoritet av lärarna instämmer helt eller till stor del med påståendet (65,5 respektive 31,3 procent för D6 och 45 respektive 45 procent för D7). Ingen av lärarna anger "inte alls".

Elevernas resultat på delproven och övriga prestationer på kursen

I enkäten fick lärarna även ange hur väl man anser att elevernas resultat på delproven överensstämmer med elevernas övriga prestationer på kursen för den färdighet som testas i respektive delprov. Man fick välja bland svaren "ja, i hög grad", "ja, i ganska hög grad", "ja, men i ganska låg grad", "nej, inte alls" och "kan ej svara". Majoriteten av lärarna anger här "i hög grad" eller "i ganska hög grad" för samtliga färdigheter. Ingen av lärarna anger "nej, inte alls".

Delprov Höra

För delprov Höra D6 anger 60,7 procent av lärarna att elevernas resultat på delprovet "i hög grad" överensstämmer med elevernas övriga prestationer på kursen; 32,1 procent av lärarna anger "i ganska hög grad". För delprov Höra D7 anger 60 procent av lärarna "i hög grad" och 30 procent "i ganska hög grad".

Delprov Läsa

För delprov Läsa D6 anger 60,7 procent av lärarna att elevernas resultat på delprovet "i hög grad" överensstämmer med elevernas övriga prestationer på kursen; 32,1 procent av lärarna anger "i ganska hög grad". För delprov Läsa D7 anger 60 procent av lärarna "i hög grad" och 30 procent "i ganska hög grad".

Delprov Skriva

För delprov Skriva D6 anger 59,3 procent av lärarna att elevernas resultat på delprovet "i hög grad" överensstämmer med elevernas övriga prestationer på kursen medan 29,6 procent av lärarna anger "i ganska hög grad". För delprov Skriva D7 anger 50 procent av lärarna "i hög grad" och 35 procent "i ganska hög grad".

Delprov Tala

För delprov Tala D6 anger 64,3 procent av lärarna att elevernas resultat på delprovet "i hög grad" överensstämmer med elevernas övriga prestationer på kursen medan 32,1 procent av lärarna anger "i ganska hög grad". För delprov Tala D7 anger 60 procent av lärarna "i hög grad" och 30 procent "i ganska hög grad".

Lärares synpunkter på delprov Höra

Lärarna fick även ange om man anser att innehållet generellt i delprov Höra är "bra", "acceptabelt" eller "mindre bra". Det stora flertalet lärare anser att innehållet i delprovet är "bra" eller "acceptabelt" i båda provversionerna (89,7 respektive 3,5 procent för D6; 65 respektive 10 procent för D7). Att lärarna är nöjda med delprovet speglas också i kommentarerna. Samtidigt lyfter någon lärare att svarsalternativen i en av uppgifterna är krävande att processa för eleverna.

Nedan följer ett urval som speglar kommentarerna kring delprov Höra:

- Bra nivå och varierade uppgifter som testade olika förmågor. (D6)
- Bra med synonymer i talet och i svaren. (D6)
- Varierande uppgifter, det som deltagarna möter i vardagen (poddar, nyheter, meddelanden osv) (D6)
- Vardagsnära och relevant (D7)
- en bra blandning (D7)
- Bra, mestadels korta svar och frågor läses och betoningen av detta prov ligger på höra, vilket är meningen. (Så har det inte varit genom åren.) (D7)
- Rubrikerna på nyhetsuppgiften är långa och kräver tid för elever att processa (jag har elever på spår 1 och 2 som inte är snabba läsare). (D7)

Lärares synpunkter på delprov Läsa

Lärarna är överlag positivt inställda till innehållet i delprov Läsa. På frågan om man anser att innehållet generellt i delprov Läsa är "bra", "acceptabelt" eller "mindre bra" svarar en majoritet av lärarna bra eller acceptabelt (96,6 respektive 3,5 procent för D6; 70 respektive 15 procent för D7). Kommentarna kring delprovet är få och med enstaka undantag positiva. Man anser att innehållet är varierat, elevnära och att uppgifterna är på en lagom nivå. Samtidigt framförs även kommentarer som är av delvis av motsatt åsikt. Exempelvis anser någon att ämnet för en av uppgifterna ligger en bit från elevernas erfarenheter och någon lyfter att tiden för genomförandet av delprovet är knapp för vissa elever.

Nedan följer ett urval som speglar kommentarerna kring delprov Läsa:

- Bra nivå och varierande uppgifter. (D6)
- Varierande texttyper, behöver kunna läsa mellan raderna och ha ett tillräckligt ordförråd. Relevanta texttyper som eleverna möter i vardagen. (D6)
- Bra variation och relevanta ämnen. Dock kan nivå vara högre. Många lämnade in långt innan sluttid och resultatet var högt. (D6)
- Tidningsartikeln om att (...) känns inte så elevnära. (D6)
- Bra blandning av uppgifter som känns elevnära. (D7)
- många gjorde fel i läsa B uppgift 4, de skrev mer än vad de skulle och då blev det fel (D7)
- Tiden kändes för kort för långsamma läsare. (D7)
- Vår känsla är det är mycket tid per prov. (D7)

Lärares synpunkter på delprov Skriva

Lärarna är i till stor del nöjda med skrivuppgifterna i provversionerna D6 och D7. I enkäten fick man ange om man anser att skrivuppgifternas innehåll är "bra", "acceptabla" eller "mindre bra". Lärarna är i stort nöjda med uppgifterna och anser här att uppgifternas innehåll är bra eller acceptabla (72,4 respektive 27,6 procent för D6; 80 respektive 20 procent för D7). Många av kommentarerna kring skrivuppgifterna är också positiva. Samtidigt finns några som för fram att eleverna lätt missar att skriva om alla "punkterna" i uppgiften och några som önskar en tydligare innehållslig koppling mellan de punkter eleverna ska skriva om i en av uppgifterna. Någon kommenterar också att skrivuppgifterna sprids på internet.

Ett urval kommentarer kring delprov Skriva (av sekretesskäl kan dock inte enskilda kommentarer som rör specifikt innehåll i uppgifterna återges):

- Bra och relevanta skrivuppgifter. (D6)
- Uppgift 1 saknade röd tråd, det saknades naturlig koppling mellan punk 1 och 2. (D6)
- Det finns ju inte hur många ämnen som helst men det här kan nog finnas på nätet eftersom många gamla prov har läckt dit. (D6)
- Tyckte att det var bra uppgifter som visar att eleverna behärskar olika typer av skrivande (motivera, ge tips, berätta...). Kan tycka att texter som till exempel insändare och skriva till tidningar där man ska använda signatur är kanske inte det som våra elever kommer att skriva i framtiden. Därför tycker jag att dessa uppgifter var bra även om båda var informella texter. (D6)
- Lite problem vid skriva provet då eleverna lätt missar delar av punkterna som måste vara med. (D6)
- Vardagsnära och relevanta (D7)
- Uppgift 1 misstolkades av stv 1-elever. De trodde att avsändaren redan hade flyttat. Kopplingen mellan mejlet och punkt 1 i instruktionen var förvirrade så dessa elever skrev fel innehåll. (D7)
- Eleverna upplever att provtiden är kort. (D7)

Lärarna fick också svara på frågor om materialet i häftet Bedömningsanvisningar som hör till bedömning av delprov Skriva. Av svaren framgår att man har haft hjälp av materialet. Lärarna fick bland annat ta ställning till om man haft "god", "viss" eller "ingen" hjälp av elevlösningarna med tillhörande bedömningskommentarer och en majoritet anger att man har haft god eller viss hjälp av dessa (69 respektive 24,1 procent för D6 och 80 respektive 15 procent för D7). Man fick även ta ställning till om man anser att bedömningarna av elevlösningarna var "för stränga", "rimliga" eller "för milda". De flesta anser att de är rimliga (89,7 procent för D6 och 60 procent för D7). Det är något fler som anser att bedömningarna är "för milda" än de som anser att det är "för stränga" (för D6 anger 6,9 procent "för milda" men ingen anger "för stränga"; för D7 anger 30 procent "för milda" samtidigt som 10 procent menar att de är "för stränga"). Förutom kommentarer från lärarna om att man uppskattar bedömningsstödet till delprov Skriva finns även några som är mer kritiska, bland annat till bedömningarna av elevtexterna i materialet.

Nedan redogörs för ett urval kommentarer som speglar variationen bland synpunkterna på materialet till bedömning av skrivuppgifterna i D6 och D7:

- Mycket bra kommentarmaterial och elevlösningar med tillhörande kommentarer. (D6)
- Ett tag för några år sedan upplevde vi att nivån hade sänkts alldeles för mycket. Men det här var mer i paritet med nivån jag upplevde för 10 år sedan. Positivt alltså. (D6)
- Dock hårt att en elev var skrivande är mycket gott blir utan poäng när hen glömt att motivera varför (D6)
- Bedömningsmaterialet hjälper oss att ligga på rätt nivå i bedömningen. (D7)
- Vissa godkända elever skulle vi inte ha godkänt. Komplexiteten gynnas och tillåter många grammatiska avvikelser. (D7)
- Vi saknar elevexempel där det är gränsfall om det är G eller IG. Där eleven gör andra misstag än grammatisk användning och begriplighet. T.ex textbindning och ordval (saknade texter där det är underkänt) (D7)

Lärares synpunkter på delprov Tala

På frågan om man anser att uppgifterna i delprov Tala är "bra", "acceptabla" eller "mindre bra" svarar en majoritet av lärarna att de är bra eller acceptabla (79,3 respektive 13,8 procent för D6; 55 respektive 25 procent för D7). Lärarna som har svarat på enkäten kommenterar här uppgifternas innehåll och utformning. Många är nöjda med uppgifterna, men det finns också enstaka som är mer kritiska till ämnet för enstaka uppgifter eller till uppgiftsformatet för paruppgiften.

Nedan följer ett urval kommentarer som speglar variationen i åsikterna kring delprov Tala (av sekretessskäl kan dock inte enskilda kommentarer som rör specifikt innehåll i uppgifterna återges):

- Bra blandning av elevnära ämnen. (D6)
- Olika ämnen och varierande frågor för paruppgiften. Dock för få ämnen för den enskilda uppgiften. (D6)
- Mycket bra koncept med flera frågor som man lägger fram efter hand. (D6)
- Lite krångligt att lägga fram lapparna en och en. Samtalet blev lite fragmentariskt. (D6)
- Enskild uppgift c och d har eleverna svårt att kunna prata om i fem minuter, borde kanske bytas ut. Detsamma gäller paruppgift B. (D6)
- Svårt att prata om [...] för då kanske jobbiga minnen från hemlandet/familjen, saknad väcks upp som påverkar elevens förmåga att fokusera på att prata bra svenska. (D6)
- Lite tråkiga, tycker jag. (D7)

Vad gäller det betygsstödjande bedömningsstödet Samtal på gång som ger stöd till bedömning av delprov Tala, har en majoritet av lärarna svarat att man haft "god" eller "viss hjälp" av materialet (för D6 anger 62,1 procent "god" och 13,8 procent anger "viss" hjälp; för D7 anger 55 procent "god hjälp" och 10 procent "viss hjälp" – observera att 24,1 respektive 30 procent anger "kan ej svara" för D6 respektive D7). Förutom kommentarer om att man haft stöd av materialet vid bedömning, efterlyser någon fler/nya exempel på samtal och någon annan önskar tydligare bedömningstexter till samtalen. Någon lärare kommenterar också att man haft problem att ladda ner materialet.

Nedan följer ett urval som speglar kommentarerna kring materialet som hör till Samtal på gång:

- Den bästa hjälpen är de inspelade samtalen. (D6)
- Svåråtkomliga från Skolverkets hemsida. Jag lyckades logga in men nedladdningen av videorna avbröts flera gånger till jag gav upp (D6)
- Sammanfatta gärna tydligare i begriplig kort text vad som är bra resp. mindre bra istället för att linda in det i texten. Det är inte till hjälp att inte snabbt se vad som är bra resp mindre bra. Era stöd är ju både nödvändigt och mycket hjälpsamt för övrigt. Men det är som sagt svårt att snabbt få ut och förstå era bedömningar ur era texter. (D6)
- Det var konstigt att behöva bedöma interagering vid enskild uppgift då eleven pratade utan hjälp i 5 minuter. (D6)
- Det var länge sedan vi tog del av det materialet. (D7)
- Skulle behöva "nytt" material, lite fler exempel. (D7)
- Mycket bra hjälp! (D7)

Allmänna kommentarer och elevernas reaktioner på provversionen

I enkäten har lärarna möjlighet att lämna kommentarer om hur eleverna reagerar på provversionen samt lämna övriga kommentarer på provet. Av kommentarerna framgår att både elever och lärare överlag är positiva. Samtidigt framförs här även olika uppfattningar om svårighetsgrad på delproven och några kommentarer om att tiden för att genomföra delprov Skriva upplevts för kort. Nedan följer ett urval som speglar variationen bland kommentarerna i enkäten:

Så reagerar eleverna på proven

- De förstod alla delar och hade inte några större problem att lösa uppgifterna. (D6)
- Upplever att eleverna var positiva till provets utformning. (D6)
- De tyckte att läsa var lätt. Höra är alltid svårt. Skriva var stressigt, två skrivuppgifter på 90 minuter räcker inte. Svårt att hinna skriva på 90 min om det inte finns en röd tråd som i uppgift 1 där man är tvungen att besvara två helt skilda frågor och ge tips om det. (D6)
- Ingen särskild reaktion i gruppen som helhet. Enskilda elever tycker att läsaprovet är långt och att det är svårt att hinna skriva två texter på 90 minuter (elever i spår 1 och 2). (D6)
- Eleverna upplevde läsa och höra som enkla och hade inga problem med uppgiftsformat eller instruktioner. Det var generellt höga resultat. (D6)
- De flesta elever tyckte att Höra var svår. (D6)
- Bra, inga konstigheter. (D7)
- Inga andra reaktioner än vid tidigare prov. (D7)
- Positiva reaktioner på både formatet, utformningen, instruktioner och svårhetsgrad. (D7)
- De säger att det var svårt (D7)
- Elevgruppen upplevde inga oklarheter som de uttryckte dock behövde de (alla 90 minutrarna) hela provtiden. (D7)

Lärares allmänna kommentarer

- Trevliga uppgifter – allt flöt på. Skrivuppgifterna kan för vissa elever vara stressande för att tiden är kort. (D6)
- Bra att det inte var någon uppgift med tabeller eller diagram, då det ibland krävs matematisk färdighet för att lösa den. (D6)
- Gällande ert bedömningsstöd: skriva: Sammanfatta gärna tydligare i begriplig kort text vad som är bra resp. mindre bra istället för att linda in det i texten. Det är inte till hjälp att inte snabbt se vad som är bra resp mindre bra. Era stöd är ju både nödvändigt och mycket hjälpsamt för övrigt. Men det är som sagt svårt att få ut och förstå era bedömningar ur era texter. (D6)
- Det här provet var stimulerande att arbeta med. Lärarhandledningen är verkligen användarvänlig! / Tack (D7)
- Lite svårare än tidigare men adekvata uppgifter (D7)
- Uppgifter och ämnen känner vi är "samma" uppgifter som vi har haft tidigare. (D7)

Avslutning

I den här uppföljningsrapporten behandlas provversionerna D6 och D7, som båda gavs ut under 2024.

Utifrån resultaten för 2024 kan man se att resultaten för D6 och D7 ligger ungefär i linje med resultaten för de närmast föregående provversionerna D1 (2022) till D5 (2023), men med vissa avvikelser. Flertalet tidigare uppföljningsrapporter har visat ett samband mellan lång utbildningsbakgrund och höga resultat, främst på delprov Läsa och Skriva. Samma bild framträder för delprov Skriva både för D6 och D7.

Resultaten för delprov Höra avviker inte nämnvärt från resultaten för de närmast föregående provversionerna och ligger även i linje med det stora flertalet prov över tid. Detsamma gäller i stort för delprov Läsa, men värt att notera är att det är en något större andel i elevgrupperna med 0–9 års skolbakgrund som uppnår kraven för delprov Läsa för provversionerna D6 och D7, jämfört med många tidigare provversioner.

Resultaten för delprov Tala har legat stabilt över tid, samt är det delprov med det högsta resultatet. Detta gäller även för delprovet i provversion D6 och D7, vars resultat ligger i linje med tidigare provversioner.

Av de inskickade svaren i lärarenkäten framgår att lärarna har haft stöd av provversionerna i den här uppföljningsrapporten, samt att elevernas resultat oftast ligger i linje med hur de har presterat tidigare på kursen. En stor majoritet av de lärare som svarat uppskattar innehållet i delproven och lärarna anser att svårighetsnivån i stort är lagom, samtidigt som de kommentarer lärarna ger i enkäten ibland visar på helt olika uppfattningar, exempelvis om svårighetsgraden på delproven och uppgifterna i provet.

I den här uppföljningsrapporten görs ingen analys på uppgiftsnivå, men provgruppen kommer att gå vidare med en fördjupad analys av insamlade resultat i arbetet med att utveckla proven och säkerställa provens kvalitet.

Provgruppen vill rikta ett tack till de lärare som har svarat på enkäten. Antalet inskickade prov och lärarenkäter till provgruppen är dock fortsatt lågt. Detta riskerar att få en negativ inverkan på provgruppens möjlighet att följa upp och analysera resultat på uppgiftsnivå, vilket är av stor vikt för att kunna säkra kvaliteten hos provet och följa upp avvikelser i resultat på nationell nivå. Det gör det också svårt för provgruppen att på ett systematiskt sätt följa upp lärares åsikter om och uppfattningar av provet. Provgruppen vill därför skicka med en vädjan till alla skolor om att skicka in prov och att svara på lärarenkäter.

Referenser

Ahlgren, K., Lindberg, I., Olofsson, M., Rydell, M. (2016). Teoretisk modell för bedömning av vuxnas andraspråksutveckling med fokus på kommunikation i vardags-, samhälls- och arbetsliv. På internet:

https://www.su.se/polopoly_fs/1.662710.1688120480!/menu/standard/file/Teoretisk%20modell%20för%20bedömning%20SFI%202016.pdf

Carlsen H.C., Rocca L., Machetti, S. 2023. Uneven language profiles & differentiated language requirements - recommendations for test developers, policy makers and employers. ALTE LAMI report. På internet:

https://www.alte.org/resources/Documents/Carlsen_Rocca_Machetti_2023_ALTE%20LAMI%20Uneven%20profiles%20report.pdf